

Aan de leden van Provinciale Staten van Noord-Holland

Datum ingekomen vragen : 5 januari 2022
Datum GS-besluit : 1 februari 2022

Vragen nr. 3

Vragen van **dhr. W. Hoogervorst** (SP) over Onrust om het Fort bij Velsen, onderdeel van de Stelling van Amsterdam

De voorzitter van Provinciale Staten van Noord-Holland deelt u overeenkomstig het bepaalde in artikel 45 van het Reglement van Orde voor de vergaderingen en andere werkzaamheden van Provinciale Staten mede, dat op 5 januari 2022 door het lid van Provinciale Staten, **dhr. W. Hoogervorst** (SP), de volgende vragen bij Gedeputeerde Staten zijn ingekomen.

INLEIDING VRAGEN

Het Noordhollands Dagblad maakt in haar editie van 5 januari 2022 melding van het vernietigen van de wallenstructuur rond het Fort bij Velsen in Beverwijk. Het Fort bij Velsen is, als rijksmonument, onderdeel van het werelderfgoed van de Stelling van Amsterdam; dit werelderfgoed ligt voor een groot deel in onze provincie en raakt daardoor ook veel beleidsterreinen.

INLEIDING ANTWOORDEN

Fort bij Velsen was in 1979 het eerste fort van de Stelling van Amsterdam (SvA) dat werd verkocht door Domeinen. Vanwege de hogere bieding dan het gezamenlijk bod van de gemeente Beverwijk en de provincie werd het verkocht aan de firma Kruk. Dit bedrijf was gespecialiseerd in de sloop van Duitse oorlogsbunkers en na de sloop was het de bedoeling om er een jachthaven aan te leggen. Ondanks verzet van de provincie werd in 1981-1983 het betonnen hoofdgebouw en de poterne afgebroken. Het fort had namelijk nog geen monumentale bescherming. Het aanwezige geschut bleef gelukkig gespaard en werd destijds overgebracht naar het Militair Historisch Museum in Leiden. Nu staat het op het terrein van het Nationaal Militair Museum (NMM) in Soesterberg. De sloop vormde de aanleiding om de Stelling van Amsterdam als waardevol erfgoed te gaan beschouwen. In 1991-1992 kregen de forten en inundatiewerken van de Stelling van Amsterdam in Noord-Holland de provinciale monumentenstatus. Het Rijk kende tegelijkertijd de rijksmonumentenstatus toe aan de onderdelen van de SvA in de provincie Utrecht en de onderdelen in Noord-Holland die ook deel hebben uitgemaakt van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Na een langdurige procedure tot aan de Raad van State kreeg Fort bij Velsen uiteindelijk ook in 2002 de status van Rijksmonument. De relatie tussen de firma Kruk en de gemeente en de provincie is altijd slecht gebleven. Nadat het fort in 2018 ter koop werd aangeboden en het een korte periode was gekraakt hebben er weer gesprekken plaats gevonden over de toekomst van het fort. Die gesprekken liepen moeizaam omdat er geen concreet plan werd gepresenteerd waarin voldoende rekening werd gehouden met de cultuurhistorische waarde van

het fort. Gedurende de kraakperiode hebben voor het eerst sinds de aankoop en sloop van het fort veel belangstellenden het fortterrein bezocht. Zij waren er getuige van dat de nog overgebleven gebouwen in een zeer slechte bouwkundige staat verkeren. Naderhand zijn op het fortterrein een groot aantal zwerffietsen geplaatst die zijn weggehaald bij NS stations. De gemeente en de provincie werden volledig verrast door de werkzaamheden op het terrein in de laatste week van 2021.

VRAGEN INCLUSIEF BEANTWOORDING GEDEPUTEERDE STATEN

Vraag 1:

Bent u, behalve door middel van het nieuwsbericht in het NHD dd. 5 januari 2022, ook op een andere wijze op de hoogte gebracht van hetgeen bij het Fort bij Velsen is gebeurd?

Zo ja: op welke wijze?

Antwoord 1:

Woensdagavond 29 december 2021 werden wij hierover getipt. Dezelfde avond hebben wij per mail contact opgenomen met de gemeente Beverwijk. Daar was het nog niet bekend maar op donderdag 30 december is de BOA van de Omgevingsdienst IJmond op verzoek van de gemeente ter plaatse gaan kijken.

Vraag 2:

Kunt u aangeven welke onderdelen van de Stelling van Amsterdam (tevens) rijksmonument zijn? Graag een overzicht.

Antwoord 2:

Naast Fort bij Velsen zijn ook Fort bij Kudelstaart en Fort aan het Pampus rijksmonument. Verder zijn ook rijksmonument de verdedigingswerken en inundatieonderdelen die zowel onderdeel uitmaakten van de Stelling van Amsterdam als de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Hierbij gaat het o.a. om de Vesting Muiden, Vesting Weesp, Fort Uitermeer en Fort bij Hinderdam. Tenslotte zijn ook de forten en inundatieonderdelen van de Stelling van Amsterdam in de provincie Utrecht rijksmonument. De overige onderdelen van de Stelling van Amsterdam hebben de provinciale monumentenstatus.

Overigens zijn wij al enkele jaren in gesprek met de minister van OCW om de provinciale monumenten van de Stelling van Amsterdam op de lijst van rijksmonumenten te gaan plaatsen. Dit omdat Unesco aan de lidstaten vraagt om de werelderfgoederen het hoogste nationale beschermingsniveau te geven. In Nederland is dit met alle werelderfgoederen het geval behalve de provinciale monumenten van de Stelling van Amsterdam in Noord-Holland. Nadat UNESCO in juli 2021 besloot om de Nieuwe Hollandse Waterlinie toe te voegen aan de Stelling van Amsterdam tot het Werelderfgoed Hollandse Waterlinies hebben wij dit weer aangekaart. Ook omdat dit past in de afspraak met het rijk om het beleid en beschermingsregimes in de vier bij dit werelderfgoed betrokken provincies Utrecht, Gelderland, Noord-Brabant en Noord-Holland te gaan harmoniseren. Op 16 december 2021 heeft hierover een gesprek plaatsgevonden met de vorige minister van OCW. De minister gaf toen aan dat zij het niet nodig vindt om deze provinciale monumenten op de rijksmonumentenlijst te zetten omdat deze al goed beschermd zijn door middel van de provinciale monumentenstatus.

Verantwoordelijkheden

Het krantenbericht scheidt wat onduidelijkheid over de vraag wie er uiteindelijk verantwoordelijk is voor het behoud, het onderhoud en het toezicht op (de onderdelen van) de Stelling van Amsterdam. Zo spreekt het artikel over het gegeven dat “de gemeente Beverwijk een bouwstop heeft opgelegd”.

Vraag 3:

Hoe is de verantwoordelijkheid en bevoegdheid rond (de onderdelen van) de Stelling van Amsterdam geregeld?

Antwoord 3:

Sinds juli 2021 is de provincie Noord-Holland samen met de provincies Utrecht, Gelderland en Noord-Brabant verantwoordelijk voor het behoud en het uitdragen van het UNESCO Werelderfgoed Hollandse Werelderfgoed als geheel. Dus zowel de Stelling van Amsterdam als de Nieuwe Hollandse Waterlinie die gezamenlijk het werelderfgoed Hollandse Waterlinies vormen. Daarbij gaat het zowel om de monumentale verdedigingswerken en inundatieonderdelen als het zogenaamde strategisch landschap wat via de Omgevingsverordening 2020 is beschermd. Volgens de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) is het verboden om zonder een omgevingsvergunning een rijks- of provinciaal monument te verstoren. Volgens de Wabo is het college van B&W van de gemeente bevoegd gezag voor de omgevingsvergunning. Dit betekent dat de gemeente moet zorgdragen voor de bestuursrechtelijke handhaving van de op grond van het bepaalde of bij krachtens de betrokken wetten voor degene die het betrokken project uitvoert, geldende voorschriften. De provincie adviseert over aanvragen voor omgevingsvergunningen die betrekking hebben op provinciale monumenten en de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) met betrekking tot rijksmonumenten.

Vraag 4:

In welke hoedanigheid – vanuit welke verantwoordelijkheid/bevoegdheid – heeft de gemeente Beverwijk de bevoegdheid om ‘een bouwstop op te leggen’?

Antwoord 4:

De gemeente heeft de bouwstop opgelegd vanwege een overtreding van de Wabo. Er zijn zonder de benodigde omgevingsvergunning bomen gekapt en gesnoeid, grond afgegraven, afgevlakt en aangevuld met 40 cm granulaat.

Vraag 5:

Kunt u aangeven “waarop” de gemeente Beverwijk een bouwstop heeft opgelegd?

Zo ja: graag een toelichting op het project

Zo nee: bent u van mening dat u dit als provincie zou moeten weten? Graag een toelichting.

Antwoord 5:

Artikel 6.3.1 van het bestemmingsplan “Fort Velzen” betreft een uitvoeringsverbod zonder omgevingsvergunning.

Het is verboden op of in de gronden met de bestemming “Waarde – Stelling van Amsterdam” zonder of in afwijking van een omgevingsvergunning de volgende werken, geen bouwwerk zijnde, of de volgende werkzaamheden uit te voeren:

- het uitvoeren van grondbewerkingen, waartoe wordt gerekend afgraven, woelen, mengen, diepploegen, egaliseren, ontginnen, ophogen en aanleggen van drainage;
- het aanleggen of rooien van bos of boomgaard waarbij stobben worden verwijderd.

Gevolgen

Het grondwerk rond het Fort bij Velsen – nu dus onderhevig aan een ‘bouwstop’ – heeft ernstige schade aangebracht aan het terrein rond het daadwerkelijke fort; de structuur van het terrein maakt overigens onderdeel uit van de Stelling, en niet alleen het bouwwerk.

Vraag 6:

Welke gevolgen heeft de vernietiging van de wallenstructuur op het terrein van het Fort bij Velsen voor beleidsterreinen van onze provincie?

Antwoord 6:

Het streven van de gemeente en provincie is er op gericht dat de wallenstructuur op het terrein weer wordt hersteld en dat ook de gebouwen op het fortterrein worden opgeknapt. De veroorzaker heeft in een gesprek met de gemeente toegezegd dat er een rapport wordt opgesteld met de cultuurhistorische en archeologische waarden van het terrein. Ook is aangegeven dat ze bereid zijn de cultuurhistorische waarden die door werkzaamheden zijn vernield te herstellen. De verrichtte werkzaamheden verder geen effect op andere beleidsterreinen van de provincie.

Vraag 7:

Kunt u overzien of het beschadigen van het terrein van het Fort bij Velsen gevolgen kan en (wellicht) zal hebben voor de status van de Stelling van Amsterdam als werelderfgoed?

Antwoord 7:

Wij denken niet dat deze beschadiging van het terrein gevolgen zal hebben voor de status van de Hollandse Waterlinies als werelderfgoed. Er was namelijk voor de aanwijzing als monument en werelderfgoed al heel veel vernield op het fortterrein en bovendien kan inderdaad de wallenstructuur weer hersteld worden.

De beheerder van het Documentatiecentrum Stelling van Amsterdam geeft aan dat de schade aan het terrein, en daarmee aan het Fort bij Velsen, niet onherstelbaar is.

Vraag 8:

Ziet u voor de provincie een rol weggelegd in het proces dat mogelijk ingezet zal worden om de schade aan het terrein te herstellen?

Zo ja: welke rol zou dat kunnen zijn?

Zo nee: waarom niet, en welke instantie zal dan de verantwoordelijkheid moeten nemen als we het hebben over toezicht op het herstel?

Antwoord 8:

De provincie is samen met de gemeente Beverwijk en de RCE in gesprek met de veroorzaker van de schade om het terrein te herstellen en bovendien te proberen dat de nog bestaande gebouwen worden opgeknapt. Zowel de gemeente als wij willen proberen om ook zo veel mogelijk te herstellen van wat in de begin jaren tachtig is vernield en dat op het fortterrein een herbestemming wordt gerealiseerd waardoor in ieder geval een deel een publieke functie zal krijgen. Onze rol hierbij is stimulator van dit proces.

Granulaat

Het bericht in het NHD spreekt over 'het terrein is opgehoogd met dertig tot veertig centimeter granulaat'. Granulaat wordt in ons land op meer plekken gebruikt om "op te hogen" of "te dempen" en kan (ernstig) verontreinigd zijn.

Vraag 9:

Is GS bereid om na te gaan wat de samenstelling is van het gebruikte granulaat?

Zo ja: hoe gaat GS dat doen en op welke termijn?

En: wilt u de uitslag van dergelijk onderzoek met ons delen?

Zo nee: waarom niet?

Antwoord 9:

Het is 3510 Menggranulaat 0-31.5 wat wordt geproduceerd door het breken van beton- en metselwerkpuin. Het voldoet aan de milieuhygiënische eisen zoals vastgelegd in het Besluit bodemkwaliteit (Bbk).

De grond zou, bij herstelwerkzaamheden, ook weer weg moeten worden gehaald.

Vraag 10:

Waar gaat het granulaat, als het ter plekke wordt verwijderd, naar toe?

Antwoord 10:

Dat is op dit moment nog niet bekend. Dit wordt meegenomen in het herstelplan.